616-083.8:616.5

PŘIPOMÍNKY KE KVĚTINOVÉ VÝZDOBĚ NEMOCNIC Z HLEDISKA DERMATOLOGA

Plukovník MUDr. Jaroslav KŘEČEK a MUDr. Vlastimil PROCHÁZKA
Ústřední vojenská nemocnice, Praha

V našem zdravotnictví se uplatňují v poslední době stále více zásady makarovského režimu. Patří mezi ně i péče o lepší vzhled léčebných ústavů a jejich místností, určených pro ošetřování nebo denní pobyt nemocných.

V této souvislosti se mezi jiným počalo dbát též o květinovou výzdobu pokojů nemocných a ošetřovacích místností. Avšak brzy se začaly ozývat hlasy proti nekritickému vyzdobování nemocničních prostor květinami a okrasnými rostlinami. V prvé řadě to byli chirurgové a porodníci, kteří zásadně nesouhlasili s umisťováním květin a ozdobných rostlin v kořenáčích v pokojích operovaných nebo rodiček. Dále je nutno uvážit, že řada květin a rostlin může vyvolat podráždění kůže jak zdravé, tak zvláště nemocné nebo ke kožnímu poškození náchylné. Tato skutečnost je všeobecně známa. Platí to například pro primulku (Primula obconica), která často vyvolává podráždění kůže s následnou sensibilisací již po krátkodobém styku. Květin a rostlin s podobnými účinky je celá řada. Schwarz-Tulipan a Peck jich ve své monografii vyjmenovali celkem 334 druhů, které mohou na lidskou kůži působit buď jako primární dráždidlo nebo jako sensibilátory, eventuálně jako fotosensibilátory. Je pochopitelné, že tato podráždění můžeme častěji pozorovat u nemocných kožními chorobami, kde kůže je sama citlivější nebo ke zhoršení původního chorobného stavu náchylnější. Měli jsme příležitost ověřit si tuto zkušenost u našich nemocných, kde jsme v dřívější době někdy, zvláště u ekzematiků, pozorovali zhoršení nebo novou exacerbaci, jejíž příčinu jsme si těžko mohli objasnit. Jelikož se tato zhoršení, obyčejně charakteru akutního ekzému, objevovala občas i u nemocných s jinými kožními chorobami, obrátili jsme svou pozornost na přítomnost možného dráždidla v samotných nemocničních prostorách a zrevidovali jsme při této příležitosti též květinovou výzdobu, umístěnou převážně na chodbách a denních nebo některých ošetřovacích místnostech. V úvahu připadala nejvíce pokojová lípa (Sparmania africana), pěstovaná pro svůj ozdobný vzhled. V literatuře jsme nalezli některé zprávy o dráždivém účinku jejích listů, jak referovali Kletetschka, Schulze nebo v poslední době Kuske a Bandi. Ti všichni se shodují, že styk s listy Sparmanie může vyvolat podráždění kůže jemnými chloupky na povrchu listů. Schulze tvrdí, že jde o primární podráždění vyvolané mechanicky, naproti tomu Kuske a Bandi připouštějí možnost sensibilace a vyprovokování kontaktního ekzému. K objasnění této otázky použili oba autoři plátkových testů ve formě přímé aplikace listů této rostliny. Schulze pozoroval positivní reakci v 88 %, Kuske a Bandi měli rozdílné výsledky podle roční doby. Na jaře bylo z 317 testovaných 158 negativních, na podzim však z 71 testovaných bylo plných 83 % positivních a podařilo se

Tab. 1

Testování listy sparmanie u ekzematiků a osob s jinými alergickými kož. chorobami

	počet	Výsledky testů	po 24 hod.		48 hod.		72 hod.	
Celkem testováno	29		0	18	0	15	0	19
			+	11	+	14	+	8
			++	—	++	—	++	1
			+++	—	+++	—	+++	1

Tab. 2

Testování listy sparmanie u osob s nealergickými kož. chorobami

	počet	Výsledky testů	po 24 hod.		48 hod.		71 hod.	
Celkem testováno	30		0	23	0	15	0	15
			+	7	+	15	+	14
			++	—	++	—	++	1
			+++	—	+++	—	+++	—

Tab. 3

Testování listy sparmanie u osob se zdravou kůží
Výsledky testů

	počet	Výsledky testů	po 24 hod.		48 hod.		72 hod.	
Celkem testováno	64		0	37	0	43	0	52
			+	26	+	20	+	10
			++	1	++	1	++	2
			+++	—	+++	—	+++	—

Tab. 4

Testování listy Coleus hybridus u osob z předchozích třech skupin

	počet	Výsledky testů	po 24 hod.		48 hod.		72 hod.	
Celkem testováno	37		0	37	0	37	0	37
			+	—	+	—	+	—
			++	—	++	—	++	—
			+++	—	+++	—	+++	—

jim prokázat i přímou sensibilaci, což by mluvilo ve prospěch přítomnosti blíže neznámého alergenu. Zůstává ovšem otázkou, zda vůbec zjišťování kožní přecitlivělosti plátkovými testy přímou aplikací listů rostlin je metodou průkaznou a spolehlivou. Obrtel považuje tuto metodu jen za orientační, listy nemají dle něho zůstat přiloženy na kůži déle než 1 hodinu, a sám pokládá za mnohem spolehlivější testování alkoholovým, etherovým nebo acetonovým extraktem z čerstvých listů. Rozhodli jsme se ověřit si na našich nemocných výsledky plátkového testování listy Sparmania africana ve formě přímé aplikace listů této rostliny. Celkem jsme takto vyšetřili 120 osob. U 29 z nich šlo o ekzem, dermatitidu nebo neurodermitidu, dalších 30 bylo léčeno na jinou kožní chorobu nealergického charakteru a 64 osob bylo zdravých bez jakýchkoli kožních projevů. Chtěli jsme si jednak ověřiti, zda vůbec listy Sparmanie v plátkovém testu vyvolají podráždění kůže a dále, zda frekvence nebo intensita tohoto podráždění je ovlivněna současnou kožní chorobou alergického nebo nealergického charakteru. Abychom se vyhnuli nespecifickým reakcím, provedli jsme testování s listy jiné okrasné rostliny, kopřivěnky (Coleus hybridus) u 37 osob, a to jak s kůží zdravou, tak nemocnou. Obě série pokusů byly provedeny stejným způsobem na kůži zad, odečítání bylo po 24, 48 a 72 hodinách. Výsledky svých pokusů předkládáme v následujících tabulkách. Naše výsledky odpovídají vcelku údajům z literatury. Téměř 50 % testovaných osob reagovalo positivně, při čemž nebylo závažnějších rozdílů ve frekvenci positivních reakcí mezi ekzematiky a kontrolními osobami. U těchto však positivní reakce rychleji ustupovaly než u osob nemocných ekzemem i jinými kožními chorobami, kde positivní reakce se někdy projevila až po 48 hodinách a déle přetrvávala. Účelem našeho vyšetřování nebylo rozhodnutí, že podráždění vyvolané listy Sparmanie je primárním poškozením kůže. Přesvědčili jsme se však, že styk s touto rostlinou může vyvolat na kůži chorobné změny, které mohou komplikovat nebo i zhoršit obraz původního kožního onemocnění. Řadíme proto právem Sparmanii mezi rostliny, kterým by se kožně nemocní měli spíše vyhýbat a nepokládáme za vhodné pěstovat ji v léčebných ústavech a zvláště ne na kožních odděleních.

Závěr

Mezi rostliny pěstované pro ozdobu patří pokojová lípa (Sparmania africana). V literatuře se objevují zprávy o dráždivém účinku jejích listů na kůži. Autoři vyšetřili plátkovými testy 59 kožně nemocných a 64 zdravých osob. Positivní reakce se dostavila téměř v 50 %, při čemž u ekzematiků přetrvávala delší dobu než u zdravých osob. Pokusy provedené s listy kopřivěnky (Coleus hybridus) u 37 osob byly všechny negativní. Autoři upozorňují na možná kožní onemocnění, jež se mohou dostavit po styku s listy pokojové lípy a nedoporučují její pěstování v léčebných ústavech a zvláště ne na kožních odděleních.

Písemnictví

1. *Kletetschka, A.:* Dermatologische Wochenschrift 1934 – I – 86.
2. *Kusko, H., Bandi, B.:* Dermatologica 116—1958 – 308.
3. *Obrtel, J.:* Zjišťování zevních příčin akzemu. SZN, Praha 1954.
4. *Schulze, W.:* Arch. Derm. Syph. 181 – 63. Berlin 1940.
5. *Schwartz, L., Tulipan, L., Peck, S. W.:* Occupational diseases of the skin. Lea & Febiger. Philadelphia 1947.